

Guía Docente				
Datos Identificativos				2017/18
Asignatura (*)	Dificultades de aprendizaxe		Código	652G02027
Titulación	Grao en Educación Primaria			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Grao	1º cuatrimestre	Terceiro	Optativa	4.5
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	Psicoloxía			
Coordinación	Freire Rodríguez, Carlos	Correo electrónico	carlos.freire.rodriguez@udc.es	
Profesorado	Freire Rodríguez, Carlos	Correo electrónico	carlos.freire.rodriguez@udc.es	
Web				
Descrición xeral	A materia Dificultades de Aprendizaxe constitúe unha introducción ao estudo da orixe, características e implicacións para a aprendizaxe da lectura, a escritura e o cálculo.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.
A2	Coñecer as características destes estudantes, así como as características dos seus contextos motivacionais e sociais.
A3	Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncións.
A4	Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento.
A5	Coñecer as propostas e desenvolvementos actuais baseado na aprendizaxe de competencias.
A6	Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.
A7	Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.
A11	Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.
A14	Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.
A15	Coñecer e abordar situacións escolares en contextos multiculturais.
A16	Deseñar, planificar e avaliar a actividade docente e a aprendizaxe na aula.
A19	Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación educativa e ser capaz de deseñar proxectos de innovación identificando indicadores de avaliación.
A47	Coñecer o proceso de aprendizaxe da linguaxe escrita e o seu ensino.
A48	Fomentar a lectura e animar a escribir.
A49	Coñecer as dificultades para a aprendizaxe das linguas oficiais de estudantes de outras linguas.
A62	Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia.
A63	Controlar e facer o seguimento do proceso educativo e en particular o de ensino-aprendizaxe mediante o dominio das técnicas e estratexias necesarias.
A64	Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.
A65	Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.
A66	Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación que se podan establecer nun centro.
A67	Regular os procesos de interacción e comunicación en grupos de estudantes 6-12 anos.
A68	Coñecer formas de colaboración cos distintos sectores da comunidade educativa e do contorno social.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B6	Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.
B7	Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.

B11	Capacidade de comprensión dos distintos códigos audiovisuais e multimedia e manexo das ferramentas informáticas.
B12	Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.
B13	Lectura e interpretación de imaxes.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B20	Relación con diversos interlocutores sociais.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo
B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.	A1	B25	C4
Coñecer as características destes estudantes, así como as características dos seus contextos motivacionais e sociais.	A2		
Dominar os coñecementos necesarios para comprender o desenvolvemento da personalidade destes estudantes e identificar disfuncións.	A3	B19 B22 B23 B24	
Identificar dificultades de aprendizaxe, informais e colaborar no seu tratamento	A4	B22 B23 B24 B25	C4
Coñecer as propostas e desenvolvementos actuais baseado na aprendizaxe de competencias.	A5		
Identificar e planificar a resolución de situacións educativas que afectan a estudantes con diferentes capacidades e distintos ritmos de aprendizaxe.	A6		
Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.	A7		

Coñecer os procesos de interacción e comunicación na aula.	A11		
Promover accións de educación en valores orientadas á preparación dunha cidadanía activa e democrática.	A14		
Coñecer e abordar situacións escolares en contextos multiculturais.	A15		
Deseñar, planificar e avaliar a actividade docente e a aprendizaxe na aula	A16		
Coñecer e aplicar metodoloxías e técnicas básicas de investigación educativa e ser capaz de deseñar proxectos de innovación identificando indicadores de avaliación.	A19		
Coñecer o proceso de aprendizaxe da linguaxe escrita e o seu ensino.	A47		
Fomentar a lectura e animar a escribir	A48		
Coñecer as dificultades para a aprendizaxe das linguas oficiais de estudantes de outras linguas	A49		
Coñecer e aplicar os procesos de interacción e comunicación na aula e dominar as destrezas e habilidades sociais necesarias para fomentar un clima de aula que facilite a aprendizaxe e a convivencia	A62		
Controlar e facer o seguimento do proceso educativo e en particular o de ensino-aprendizaxe mediante o dominio das técnicas e estratexias necesarias.	A63		
Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.	A64		
Participar na actividade docente e aprender a saber facer, actuando e reflexionando desde a práctica.	A65		
Participar nas propostas de mellora nos distintos ámbitos de actuación que se podan establecer nun centro.	A66		
	A67		
Regular os procesos de interacción e comunicación en grupos de estudantes 6-12 anos.	A68		
Coñecer formas de colaboración cos distintos sectores da comunidade educativa e do contorno social.			
Resolver problemas de forma efectiva.		B2	
Traballar de forma autónoma con iniciativa.		B4	
		B5	
Traballar de forma colaborativa.		B6	
		B7	
Comportarse con ética e responsabilidade social como cidadán e como profesional.			
Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.			
Capacidade de comprensión dos distintos códigos audiovisuais e multimedia e manexo das ferramentas informáticas.		B11	
		B12	
Capacidade de selección, de análise, de avaliación e de utilización de distintos recursos na rede e multimedia.		B13	
Lectura e interpretación de imaxes.			
Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.		B14	
		B15	
		B16	
Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.		B17	
		B18	
		B20	
Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.		B21	
Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.			
Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes			
Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.			C3

Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.			C6
Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.			C7
Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade			C8

Contidos	
Temas	Subtemas
1-DESENVOLVEMENTO CONCEPTUAL DAS DIFICULTADES NA APRENDIZAXE.	1.1.Caracterización actual das dificultades na aprendizaxe. 1.2.Características dos nenos/as con DA.
2- VARIABLES SOCIO-EMOCIONAIS E MOTIVACIONAIS.	2.1.Compoñentes emocionais e motivacionais implicados nas DA.
3- VARIABLES E PROCESOS COGNITIVOS NAS DA	3.1.Enfoques e estilos de aprendizaxe. 3.2.Estratexias de aprendizaxe. 3.3.Autorregulación da aprendizaxe.
4. AS DIFICULTADES nas APRENDIZAXES BASICAS. PREVENCIÓN DAS DIFICULTADES NA APRENDIZAXE DA LECTURA	4.1.Conceptos básicos. 4.2.Procesos que interveñen na lectura. 4.3.Dificultades nas DAL. 4.4.Avaliación. 4.5.Intervención nas DAL.
5.AS DIFICULTADES NAS APRENDIZAXES BASICAS. PREVENCIÓN DAS DIFICULTADES NA APRENDIZAXE DA ESCRITURA	5.1.Conceptos básicos. 5.2.Procesos que interveñen na escritura. 5.3.Dificultades nas DAE. 5.4.Avaliación nas DAE. 5.5.Intervención nas DAE.
6.AS DIFICULTADES NAS APRENDIZAXES BASICAS. PREVENCIÓN DAS DIFICULTADES NA APRENDIZAXE DAS MATEMÁTICAS	6.1.Conceptos básicos 6.2.Procesos que interveñen nas matemáticas 6.3.Dificultades nas DAM 6.4.Avaliación nas DAM 6.5.Intervención nas DAM
7. TDAH (TRASTORNO POR DÉFICIT DE ATENCIÓN CON HIPERACTIVIDADE)	7.1.Características do TDAH 7.2.Avaliación 7.3.Intervención psicoeducativa no TDAH

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Estudo de casos	A1 A4 A6 A15 A47 A63 A65 A68 B24 B23 B22 B21 B20 B18 B14 B13 B5 C8 C7	2	8	10
Lecturas	A1 A2 A4 A5 A7 A47 A48 A49 B4 B11 B12 B15 B16 B17 B25 C3 C4 C6	2	8	10

Traballos tutelados	A4 A6 A16 A19 A47 A48 A49 A62 A63 A65 A67 B25 B24 B23 B22 B21 B19 B17 B16 B15 B14 B12 B7 B6 B5 B4 B2 C3 C4 C6 C7 C8	2	12	14
Portafolios do alumno	A3 A6 A14 A47 A48 A64 A66 B4 B15 B16 B21 B22 B23 C4 C7	1	21	22
Sesión maxistral	A1 A2 A3 A4 A7 A11 A47 A62	16	10.5	26.5
Proba mixta	A2 A3 A6 A64 B7 B16	1	21	22
Atención personalizada		8	0	8

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Estudo de casos	Realizaranse análises de supostos prácticos que achegarán ao alumnado á realidade educativa que se presenta na aula e que atinxe ás dificultades na aprendizaxe.
Lecturas	Individualmente, realizaranse 3/4 lecturas que facilita o docente e que complementan os temas tratados.
Traballos tutelados	En grupos (mínimo 3 e máximo 4) deberán elaborar materiais de intervención nas DA (segundo o tema tratado na clase). Estes traballos serán orientados polo profesor nas súas diferentes fases e serán expostos ante os demais compañeiros. Non se admiten traballos individuais.
Portafolios do alumno	As actividades propostas nas sesións interactivas serán incluídas nun portafolio que se entregará individualmente ao final do cuadrimestre.
Sesión maxistral	Todos os temas serán introducidos polo profesorado nas sesións expositivas.
Proba mixta	A proba de avaliación final será unha proba mixta que combine preguntas de resposta curta e preguntas tipo test sobre os contidos abordados durante o curso.

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición
Proba mixta	Fora do horario de clase e nas titorías atenderanse as dúbidas do alumnado.
Traballos tutelados	

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Proba mixta	A2 A3 A6 A64 B7 B16	Avaliación final	50
Portafolios do alumno	A3 A6 A14 A47 A48 A64 A66 B4 B15 B16 B21 B22 B23 C4 C7	Dossier onde se recollerán as actividades traballadas nas sesións interactivas.	50
Outros			

Observacións avaliación

O alumnado que asista a un mínimo do 80% das sesións (tanto expositivas como interactivas) acollerase ao réxime de avaliación de presencialidade. Este tipo de avaliación consiste no desenvolvemento dunha serie de actividades e traballos prácticos que se irán plantexando ao longo do curso e que o alumno presentará nun dossier de prácticas. Este dossier computará o 50% da cualificación final da materia. O outro 50% da cualificación corresponde a unha proba de tipo mixto (preguntas tipo test y de resposta curta) sobre os contidos abordados nas sesións expositivas. Para aqueles estudantes que consigan a calificación de "Apto" no dossier, a proba mixta terá un carácter voluntario (é dicir, esta proba non sería un requisito indispensable para aprobar a asignatura).

Aqueles que asistan a menos do 80% das sesións só serán avaliados mediante unha proba mixta sobre os contidos abordados nas clases expositivas, que computará o 50% da cualificación, e mediante un exame práctico sobre os contidos desenvolvidos nas clases interactivas, que computará o outro 50% da cualificación.

Aqueles estudantes matriculados a tempo parcial terán o dereito a solicitar a dispensa académica, segundo contempla o apartado 5 do artigo 4 da Norma que regula o réxime de dedicación ao estudo dos estudantes de Grao na Universidade da Coruña:

Os estudantes a tempo parcial poderán solicitar aos Decanos e Directores dos centros responsables da súa titulación a dispensa académica que lles exima da asistencia a clase daquelas materias, ou partes de materias, nas que se admita a dita dispensa na súa guía docente; porén en todo caso serán avaliados polo sistema de avaliación continua. A solicitude de dispensa poderá realizarse no momento de remitir a documentación xustificativa mencionada no apartado 1 deste artigo.

Estes estudantes con recoñecemento de dispensa académica serán avaliados nas mesmas condicións que o alumnado presencial, aínda que, neste caso, a realización da proba mixta terá un carácter obrigatorio para poder superar a asignatura.

Fontes de información

Bibliografía básica

- González R.M. y otros (2013). Javitor, el castor lector y los amigos de las letras. CEPE

Cuetos, F. (2008). Psicología De La Lectura. Madrid: Wolters Kluwer. Cuetos, F. (2009). Psicología De La Escritura. Madrid: Wolters Kluwer. Cullinan, B. (2005). La lectura en el aula. Sevilla: Trillas. Das, J.P., Garrido, M., González, M., Timoneda, C. Y Pérez-Álvarez, F. (2001). Dislexia Y Dificultades De Lectura: Una Guía Para Maestros. Barcelona: Paidós. Deaño, M. (2000). Cómo prevenir las dificultades de cálculo. Málaga: Aljibe. Deaño, M. (2001). Necesidades educativas especiales relacionadas con el aprendizaje matemático. En F. Salvador (Dir.). Enciclopedia psicopedagógica de necesidades educativas especiales, vol 1. Málaga: Aljibe, pp.495-517. Fernández, J. (2002). La numeración y las cuatro operaciones matemáticas. Madrid: CCS. González, R.M. (2002). PODER escribir. Programa de entrenamiento en procesos cognitivos de la escritura. Madrid: EOS. Defior, S., Gallardo, J., Ortúzar, R. (2004). Aprendiendo a leer. Materiales de apoyo: Málaga: Aljibe. González Seijas, R.M. y Cuetos, F. (2008). Actividades para el aprendizaje de la lectura y de la escritura. Madrid: Cepe. Jiménez, J. (2012). La dislexia en español. Madrid: Pirámide. Jimeno, M. (2006). ¿Por qué las niñas y los niños no aprenden matemáticas?. Barcelona: Octaedro. Joselevich, E. (2008). AD/HD Qué es, qué hacer. Buenos Aires: Paidós. Miranda, A., Vidal-Abarca, E., Soriano, M. (2000). Evaluación e intervención psicoeducativa en dificultades de aprendizaje. Madrid: Pirámide. Moraza, I. Y Campo, M.E. Del (2002). Conceptualización Y Etiología De Las Dificultades De Aprendizaje. En M.E. Del Campo (Editora). Dificultades de aprendizaje e intervención psicopedagógica. Madrid: Sanz Y Torres, Pp.153-182. Ortiz, M.R. (2004). Manual de dificultades de aprendizaje. Madrid: Pirámide. Salvador Bilbao, M.C. y Santa, G. (2002). Evaluación e intervención en las dificultades de aprendizaje de la expresión escrita. En M.E. Del Campo (Ed.). Dificultades De Aprendizaje E Intervención Psicopedagógica. Madrid: Sanz Y Torres, Pp.463-494. Salvador, F. y Gutiérrez, R. (2006). Atención educativa al alumnado con dificultades en lectura y escritura. Málaga: Aljibe. Soriano, M. (2006). Dificultades en el Aprendizaje. Granada: Grupo Editorial Universitario. Soutullo, C. y Díez, A. (2007). Manual de Diagnóstico y tratamiento del TDAH. Madrid: Panamericana. Uceira, E. González-Seijas, R.M. y Cuetos, F. (2012). Los TORRES, una familia de escritores. Madrid: CEPE.

Bibliografía complementaria	Alsina,A. (2004). Desarrollo de competencias matemáticas con recursos lúdico-manipulativos. Madrid: Narcea. Avendaño, A., Lombardía, C. López I. y Pacoret, C. (2012). O purrusco dos bosques. Santiago de Compostela: Editorial GLIA. Avendaño, A., Lombardía, C. López I. y Pacoret, C. (2012). As aventuras de Toreto. Santiago de Compostela. Editorial GLIA. Deaño,M. (2001). Necesidades educativas especiales relacionadas con el aprendizaje matemático. En F. Salvador (Dir.). Enciclopedia psicopedagógica de necesidades educativas especiales, vol 1. Málaga: Aljibe, pp.495-517. Defior,S., Gallardo,J., Ortúzar,R. (2004). Aprendiendo a leer. Materiales de apoyo: Málaga: Aljibe. Gonzalez-Pienda,J. Y Nuñez, J.C. (1998). Dificultades del aprendizaje escolar. Madrid: Pirámide Martínez, J. (2002). Enseñar Matemáticas a alumnos con necesidades educativas especiales. Bilbao: Monografías escuela española. Miranda, A., Vidal-Abarca,E., Soriano,M. (2000). Evaluación e intervención psicoeducativa en dificultades de aprendizaje. Madrid: Pirámide. Canals, M. (2001). Vivir las matemáticas. Barcelona: Octaedro. Galera, F. (2001). Aspectos didácticos de la lectoescritura. Grupo Editorial Universitario. García Madruga, J. (2006). Lectura y conocimiento. Barcelona:Paidós. Nuñez, P.(2006). Taller de comprensión lectora. Barcelona: Octaedro. Orjales, I. (2006). Practicar la lectura sin odiar la lectura. Madrid:CEPE. Pérez, M. (2002). Orientación Educativa y dificultades de aprendizaje. Madrid: Thomson. Romero,J., González,M.J. (2001). Prácticas de comprensión lectora. Madrid: Alianza editorial. Secadas, F. (2004). Contar es fácil. Madrid: CEPE.
------------------------------------	---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Psicoloxía do desenvolvemento de 6 a 12 anos/652G02002

Psicoloxía da aprendizaxe en contextos educativos/652G02007

Educación matemática I/652G02008

Resolución de problemas en matemática/652G02030

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente de acordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías